

Gmina Dzikowiec

Gmina Dzikowiec położona jest na Płaskowyżu Kolbuszowskim, jedynie północna jej część usytuowana jest na Równinie Tarnobrzeskiej. 37% powierzchni gminy stanowią lasy. Dzikowiec jest to dawna wieś królewska, należąca do zamku w Przyszowie, a później do klucza raniżowskiego. Lokowana ok. 1566 r. z wójtostwem wspólnym dla Dzikowca, Lipnicy i Woli Raniżowskiej.

Przed wiekami, na północ od Rzeszowa, w widłach Wisły i Sanu, rozciągała się Puszcza Sandomierska. W jej mrokach żył lud twardy, zahartowany trudami codzienności. Żywił się darami lasu, wśród których ważne miejsce zajmował miód podbierany z gniazd dzikich pszczół i umieszczanych na drzewach albo barci. Leśni ludzie, nazywani czasem Lesiokami, albo Lasowiakami, zajmowali się też między innymi wytwarzaniem smoły, która była przez lata jednym z towarów w handlu wymiennym. Krajobraz terenu, na którym mieszkali, znacznie różnił się od dzisiejszego. Mimo postępu techniki i rozwojowi dróg teren ten nie stracił uroku i swojego niepowtarzalnego charakteru.

Położenie Gmina Dzikowiec położona jest w północno - zachodniej części województwa podkarpackiego w powiecie kolbuszowskim. Ma ona około 122 km² powierzchni i liczy 6621 mieszkańców (stan na 31 grudnia 2010r.). Jest to gmina o charakterze typowo rolniczym. Leży ona w makroregionie Kotliny Sandomierskiej i w obrębie mezoregionów: Równiny Tarnobrzeskiej i Płaskowyżu Kolbuszowskiego (zajmuje większą jego część). Teren o wysokości około 200 m n.p.m. ma spadek z południa na północ. W rzeźbie dominują formy polodowcowe staroglacjalne, takie jak: gliniaste wzgórza morenowe, piaszczyste pagórki wydmowe, doliny o łagodnych zboczach, równiny akumulacyjne, zagłębienia dawnych jezior - obecnie osuszone lub zamienione w sposób naturalny w torfowiska. Obszar gminy odwadniany jest przez rzekę Łęg i jej dopływy. Na jednym z dopływów - Zyzodze - wybudowano w latach osiemdziesiątych zaporę w Wilczej Woli. Utworzony zbiornik pełni rolę retencyjną i rekreacyjną, a jednocześnie komponuje się z otaczającym krajobrazem, podwyższając jego atrakcyjność, walory estetyczne i krajobrazowe oraz zwiększając różnorodność środowiska.

Teren gminy wykazuje dwudzielność krajobrazową, będącą wynikiem zróżnicowania warunków naturalnych i sposobu zagospodarowania. Część południowa - Płaskowyż Kolbuszowski: formy terenu wyraźniej zarysowane (większe deniwelacje), na powierzchni gliny polodowcowe i piaski eoliczne, w większości tereny użytkowane rolniczo, większe zagęszczenie sieci osadniczej. Część północna - Równina Tarnobrzeska: wydmy, piaszczyste równiny, zagłębienia bezodpływowe (mniejsze deniwelacje) w większości tereny zalesione (bory sosnowe), osadnictwo tradycyjne

wzdłuż rzek. Roślinność Tereny leśne stanowią 39% obszaru gminy, co daje wartość wyższą od średniej krajowej. Jednak w ciągu w ostatnich 15 lat liczne tereny, wcześniej intensywnie użytkowane rolniczo, zmieniły charakter na ekstensywny (łąki) lub zaniechano całkowicie produkcji roślinnej, co spowodowało sukcesję leśną wtórną. Tym sposobem krajobraz przybiera więcej cech naturalnych. Powierzchnia zalesiona powiększa się i obecnie szacuje się, że może dochodzić do 50 % obszaru gminy.

W lasach podstawowym gatunkiem jest sosna zwyczajna, zajmująca ponad 70 % drzewostanu. W mniejszych ilościach występuje brzoza, olch, dąb, buk, grab, jodła i świerk. Największy obszar porastają bory mieszane świeże i bory mieszane wilgotne, na wzniesieniach - bory suche. W dolinach rzecznych i ich rozlewiskach - łąki i olsy. Na północnych krańcach gminy utworzono rezerwat leśno-krajobrazowy "Wilcza Wola", obejmujący obszary leśne, otaczające stawy (nadal użytkowane w celach hodowlanych). Jest to miejsce bytowania licznych ptaków wodnych, między innymi otoczonego ochroną gatunkową ścisłą bociana czarnego. W Dzikowcu znajduje się też park dworski. Obiekt ten podlega ochronie ze względu na swą wartość estetyczną, kulturową i dydaktyczną. Na terenie parku w starym drzewostanie oznaczono cztery pomniki przyrody: dwa dęby szypułkowe, lipa szerokolistna i jesion wyniosły.

Park, urządzony w stylu angielskim, stanowi całość z parterowym dworem w stylu klasycystycznym, zabudowaniami dworskimi oraz otoczonym aleją tujową stawem z tarasem widokowym.

Występuje tu wiele okazów rzadkich drzew: kasztan jadalny, platan, tulipanowiec, sosna wejmutka, kasztanowiec purpurowy, buk parkowy, wiąz szypułkowy. Najlepiej zachowana jest aleja grabowa.

W Wilczej Woli, obok uznanego za zabytek architektury drewnianego budynku leśnictwa, jest objęta ochroną grupa starodrzewu - pomniki przyrody: dwa dęby szypułkowe i lipa szerokolistna. Są pozostałością po parku otaczającym dawny dwór. Na terenie gminy wyznaczono także 57 drzew o znacznych walorach przyrodniczych, które umieszczono w wykazie projektowanych pomników przyrody. Ochrona gatunkowa Ze względu na dobry stan czystości środowiska oraz naturalność krajobrazu, obszar gminy jest terenem o dużej bioróżnorodności. Kompleksy leśne gminy Dzikowiec i terenów sąsiednich są ostoją dla wielu gatunków zwierząt. Doliny, starorzecza, rozlewiska, oczka wodne, a nawet stawy są miejscem występowania bogactwa roślin wodnych, ptaków wodnych (brodzących) oraz innych rzadkich gatunków zwierząt.

Wśród zwierząt dziko występujących na terenie gminy objętych ochroną ścisłą są:

- pijawka lekarska
- jelonek rogacz
- niepylak apollo
- tygrzyk paskowany
- szczeżuja spłaszczona
- traszki, np. zwyczajna
- żaby, np. trawna
- padalec
- żmija zygzakowata
- gniewosz plamisty
- jaszczurka zwinka
- perkoz dwuczuby
- kraska
- bocian biały
- bocian czarny
- kukułka
- dzięcioły, np. czarny
- łasica
- wilk (przebywa okresowo)

Spośród zwierząt objętych ochroną częściową licznie występują:

- ślimak winniczek
- sroka
- bóbr europejski
- kret
- wydra

Rośliny chronione występujące na terenie gminy Dzikowiec objęte ochroną ścisłą:

- bagno zwyczajne
- goździk piaskowy
- grzybieńczyk wodny
- goździk kosmaty
- kukułka plamista
- kukułka krwista
- kukułka szerokolistna
- wawrzynek wilczełyko
- orlik pospolity
- widłak wroniec
- widłak jałowcowaty
- widłak torfowy
- widłak goździsty
- długosz królewski
- podrzeń żebrowiec.

Rośliny chronione występujące na terenie gminy Dzikowiec objęte ochroną częściową:

- kalina koralowa

- konwalia majowa
- grzybień biały
- przytulia wonna
- grążel żółty
- barwinek pospolity
- kruszyna pospolita
- płonnik pospolity
- bluszcz pospolity
- porzeczka czarna
- kopytnik pospolity

W skrócie Nasza mała miejscowość znajduje się na północnym zachodzie województwa podkarpackiego. Położona jest na terenie dawnej Puszczy Sandomierskiej, na trasie Kolbuszowa - Sokołów. Jest ona oddalona o ok. 8 km od Kolbuszowej - siedziby powiatu oraz o ok. 30 km od Rzeszowa - siedziby województwa. Całą okolicę tej jakże malowniczej miejscowości otaczają zewsząd mniejsze lub większe kompleksy leśne, nadające jej swoisty, niepowtarzalny "puszczański" charakter. Dodatkowej urody dodaje mała rzeczka - Olszynka, która przepływa przez centrum miejscowości. Bogactwem naturalnym są m.in. złoża piasku, gliny i żwiru. Niewątpliwą atrakcją Dzikowca są zachowane tutaj zabytkowe obiekty, wśród których na szczególną uwagę zasługują dwa zespoły; dworski i kościelny. Ich obecność odnosi rangę miejscowości. Miejsca te są ważne zarówno dla mieszkańców, jak i dla odwiedzających te strony turystów.

Sołectwa:

Dzikowiec, Kopcie, Lipnica, Mechowiec, Nowy Dzikowiec, Płazówka, Spie, Wilcza Wola.

Wieś nie mająca statusu sołectwa: Osia Góra w sołectwie Nowy Dzikowiec.

Wieś **Lipnica** lokowana w 1559 r. na obszarze należącym do Woli Raniżowskiej, przez Jędrzeja Konarzewskiego. Tutejsza ludność trudniła się bartnictwem, garncarstwem i pędzeniem smoły, którą rozwożono m.in. do Jarosławia, Dębicy i Gorlic.

Wilcza Wola położona w Sokołowsko - Wilczowolskim Obszarze Chronionego Krajobrazu u zbiegu Przyrwy i Zyzogi, które tworzą rzekę Łęg.

Kopcie była wieś królewska. Odkryto tu ślady osadnictwa z neolitu i epoki brązu. Tutejsza ludność zajmowała się bartnictwem, pędzeniem smoły z sośniny i dziegciu z kory brzozej. Można tu spotkać zagrody drewniane z XIX w.

Wieś **Mechowiec** (pierwotnie nazywana Zarudzie) w XVI w. należała do parafii w Cmolasie i klucza kolbuszowskiego. Do XVIII w. pracowała tu jedna z kuźnic cmobskich. Przy drodze można

zobaczyć też ciekawą kapliczkę z II poł. XIX w.

Natomiast wieś **Płazówkę** wyodrębniono w poł. XVIII w. z obszaru Lipnicy. Na tym terenie odkryto ślady osadnictwa z paleolitu niżowego i mezolitu, po osadę kultury trzcinieckiej z epoki brązu.

Sąsiednie gminy:

Bojanów, Cmolas, Jeżowe, Kolbuszowa, Majdan Królewski, Raniszów.

Struktura powierzchni:

Według danych z roku 20026, gmina Dzikowiec ma obszar 121,66 km², w tym:

użytki rolne: 54%

użytki leśne: 39%

Gmina stanowi 15,72% powierzchni powiatu.

Do dziś znajduje się tu:

- zabytkowy park angielski, w którym usytuowany jest późno klasycystyczny dwór murowany, parterowy, z I poł. XIX w. Nieopodal stoi klasycystyczna kapliczka z poł. XVIII w. ze św. Janem Nepomucenem.

- z XVIII w. spichlerz ekonomii sandomierskiej, wewnątrz spichlerza mieści pięć kondygnacji wydzielonych belkownymi stropami

wspartymi na murowanych i drewnianych słupach.

- kościół pw. św. Mikołaja z 1816 r. w późno barokowym stylu.

Dziś warto tu zobaczyć:

- zespół dworski w Wilczej Woli z drewnianym dworem na wysokiej podmurówce, otoczony potężnymi parkowymi drzewami pozostałymi po przy dworskim ogrodzie.

- największą miejscową atrakcją jest 160 - hektarowy zbiornik retencyjny na rzece Zyzodze w przysiółku Maziarnia - znakomicie wpisany w tutejszy puszczański krajobraz. Zalew „Maziarnia”, położony jest na pograniczu dwóch gmin: Dzikowiec i Raniszów, latem - przyciąga amatorów kąpiei, żeglarzy, uprawiających windsurfing i wędkarstwo. Zimą zaś jest to raj dla pasjonatów bojerów.